Demokracie u Hérakleita

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

2002

jedná se o část původního dokumentu:

2002

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 10. 9. 2002

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 10. 9. 2002

Demokracie u Hérakleita

Jeden je mi za mnoho tisíc, je-li nejlepší.

(Zl. B 49 z Galena.)

Jaký pak jest jejich duch nebo mysl ? Věří lidovým pěvcům a za učitele mají dva nevědouce, že většina je špatná, menšina dobrá.

(Zl. B 104 z Prokla.)

Je otázka, zda lze právem říci, že většina je špatná. Ze statistického hlediska většina – ať ji chápeme jakkoli početnou – představuje střed, přesněji řečeno střed Gaussovy křivky. Tak například nemůžeme říci, že většina lidí je velká nebo malá ; většina je právě prostřední. Skutečně malých je jen menšina, stejně jako těch skutečně velkých. Ti, co jsou nejblíže prostředku a tedy průměru, jsou sami jakousi mírou, normou, kritériem velikosti i malosti. Vzhledem k této míře, k tomuto středu představují ti malí i ti velcí jen menšiny. Demokracie je spjata s rozhodováním většiny; protože se poznalo, že toto rozhodování má také své značné vady, byla a je demokracie spojována s ochranou menšin. Ne v tom smyslu, že by menšiny mohly rozhodovat proti většině (event. proti většinám), ale že je tak postavena hráz svévolnému rozhodování většiny, které vysloveně poškozuje menšiny. Už to je jistý průlom, ale je stále ještě nedostatečný, protože staví všechny menšiny na roveň. Tak třeba vysoce inteligentních lidí (eventuelně geniů) je menšina, ale je to menšina zcela jiného celospolečenského významu než menšina opačná, totiž menšina velmi málo inteligentních lidí (eventuelně debilů), kteří jsou v jistém ohledu pro společnost spíše přítěží. Tady jde o případ jiného typu, totiž kde kvantifikovaná vlastnost nemá celospolečensky neutrální hodnotu (jako třeba výška), nýbrž kde je v zájmu celé společnosti poskytnout větší možnosti jedné menšině a naopak minimální možnosti menšině jiné.

Na tom je vidět, že výrok mění svou vypovídací hodnotu podle kontextu, do něhož jej vtáhneme. Ale není tomu tak, že by bez takového kontextu neměl význam žádný a že by se mu významu dostávalo teprve v kontextu. Pokud bychom totiž trvali na tom, že teprve kontext dodává výroku smysl, dostali bychom se před velmi závažný problém, „co“ je vlastně to, co musí i kontext brát vážně a nějak do sebe zabudovat, když to ještě není smysl ani význam. Poukaz k jednotlivým slovům není dostačující a jeví se jako pouhý úhyb, jako výsledek neochoty se tímto směrem tázat.

(Praha, 020910–2.)